

Формування психологічної готовності до професійної діяльності у майбутніх правоохоронців

Формування психологічної готовності курсантів до майбутньої правоохоронної діяльності розглянуто у ракурсі проблем психологічної науки, пов'язаних із властивостями особистості, її психічними станами, потенційними можливостями, що обумовлюють успішність виконання професійної діяльності.

Ключові слова: психологічна готовність, професійна діяльність, майбутні правоохоронці, особистість, психічні стани.

Формирование психологической готовности курсантов к будущей правоохранительной деятельности рассмотрено в ракурсе проблем психологической науки, связанных со свойствами личности, её психическими состояниями, потенциальными возможностями, обуславливающими успешность выполнения профессиональной деятельности.

Ключевые слова: психологическая готовность, профессиональная деятельность, будущие правоохранители, личность, психические состояния.

Відродження української держави на засадах демократії та гуманізму пов'язане зі зміною концептуально-світоглядного ставлення до людини. У цьому ракурсі особливого значення набувають питання розвитку системи охорони прав та свобод людини, що, в свою чергу, обумовлює пильну увагу науковців до проблем підготовки високоосвічених, інтелігентних, соціально зрілих фахівців правоохоронної галузі.

У сучасних наукових дослідженнях увага акцентується не тільки на оволодінні майбутнім фахівцем професійними знаннями, вміннями та навичками, але й на вихованні особистості самого курсанта або студента (Е.Ф. Зейер, Є.О. Клімов, М.В. Левченко, С.Д. Максименко, О.І. Мешко, В.О. Моляко, О.Г. Мороз, О.І. Пенькова, М.В. Савчин та ін.). Професіоналізм діяльності, різнобічна підготовка фахівця високого класу стають сьогодні провідними напрямками у підготовці майбутніх спеціалістів. Говорячи про професійне становлення майбутнього спеціаліста, вчені розглядають у єдності його духовну і психологічну сторони. Ставиться питання про те, що сьогодні суспільство чекає від випускників ВНЗ

сміливого творчого мислення, чіткого розуміння цілей державотворення, широкої професійної ерудиції, високої культури і суспільної активності. Зміст освітнього процесу у вищій школі має включати формування цих якостей у майбутніх правоохоронців.

Проблема формування готовності курсантів та студентів до майбутньої правоохоронної діяльності є окремим питанням загальної системи підготовки спеціалістів та її психологічного забезпечення, вона акумулює чисельність проблем психологічної науки, пов'язаних із властивостями особистості, її психічними станами, потенційними можливостями, що обумовлюють успішність професійної підготовки. Якість підготовки правоохоронних кадрів залежить не тільки від орієнтації курсантів на майбутню професію, але і від наближення їх до сучасних вимог професійної діяльності.

Власне поняття “психологічна готовність до діяльності” було введено М.І. Дьяченко та Л.О. Кандилович у 1976 році в дослідженнях з інженерної психології та психології праці. Основним аргументом для введення даного поняття стала необхідність виділення із сукупності чинників, що зумовлюють продуктивність діяльності, психологічного компонента, який за певних умов відіграє вирішальну роль в опануванні тим чи іншим видом діяльності.

Автори зазначають, що готовність як передумова для виконання будь-якої діяльності є водночас і її результатом. Відповідно до змісту і конкретних завдань, які розв'язуються суб'єктом трудової діяльності, готовність поділяється на ситуативну, що детермінується відповідними психічними станами, і сталу, що відзначається стабільними властивостями (особливостями) особистості. Фактори, що зумовлюють залежність ефективності діяльності від довготривалої, фіксованої готовності, стали предметом дослідження багатьох психологів. Введення в психологію поняття готовності пов'язувалося з необхідністю визначення рівня можливостей людини до ефективного здійснення того чи іншого виду трудової діяльності.

У низці наукових досліджень готовність розглядається як інтегральне особистісне утворення. В науковій літературі вона має різні назви: загальна (А.О. Деркач, О.О. Ісаєв, Є.С. Романова); довготривала готовність (М.І. Дьяченко, Л.О. Кандилович, М.Д. Левітов); підготовленість (В.О. Крутецький, М.В. Левченко, С.Д. Максименко, О.Г. Мороз, Т.Д. Щербан, ін.). Готовність як підготовленість, – такий ракурс проблеми простежується також у роботах М.І. Дьяченка, Л.О. Кандилович, С.Д. Максименка,

А.Ц. Пуні, С.В. Терещука, Т.Д. Щербан та ін.. Готовність розглядається даними науковцями в безпосередньому зв'язку з формуванням, розвитком і вдосконаленням психічних процесів, станів, якостей особистості, необхідних для успішного виконання діяльності.

Існує кілька головних напрямів у вирішенні питання про характерологічні особливості готовності до професійної діяльності:

- вивчення змістової характеристики поняття “загальна готовність до праці” (Г.О. Асмолов, С.Д. Максименко, К.К. Платонов, С.Л.Рубінштейн, Д.М. Узнадзе та ін.);
- розробка структури готовності (Ф.М. Гоноболін, Є.О. Клімов, В.О. Крутецький, Н.Ф. Кузьміна, М.В. Левченко, А.К. Маркова та ін.);
- аналіз структурних компонентів і показників готовності до професійної діяльності (Г.О. Балл, А.О. Деркач, М.В. Папуча, А.Ц.Пуні, В.А. Семиченко, В.О. Сластьонін, ін.);
- пошуки рівнів сформованості психологічної готовності (М.Й.Боришевський, А.Д.Ганюшкін, М.І.Дяченко, Є.О.Калінін, Л.О.Кандибович, Л.В.Кондрашова, О.М. Коропецька, Л.Е. Орбан, О.І. Мешко, ін.);
- пошук критеріїв готовності та розробка на їх основі психологічної моделі професіонала (Е.М.Іванова, Є.С.Чугунова, ін.);
- дослідження показників моральної готовності (І.М. Гоян, О.В. Іващенко, Т.В.Іванова, ін.).

У ряді досліджень готовність постає у двох формах: довготривала (детермінує типові форми поведінки за рахунок психічних утворень особистісного рівня) (Л.П.Буєва, А.О.Деркач, І.С. Кон, О.О.Ісаєв, В.О.Крутецький, ін.); та короткочасна (обумовлюється перебігом психічних станів в певних ситуаціях).

М.І.Дяченко і Л.О.Кандибович готовність до того, чи іншого виду діяльності визначають як цілеспрямований прояв особистості. Цей феномен вони розглядають з двох позицій: психічний стан (тимчасова, або ситуативна готовність) і як характеристика особистості (довготривала або загальна). Тимчасова готовність – це актуалізація, пристосування всіх сил, створення психологічних можливостей для успішних дій в даний момент. Довготривала готовність – це набуті установки, знання, навички, вміння, досвід, якості і мотиви діяльності. Єдність і взаємозалежність цих видів готовності полягає в тому, що дієвість довготривалої готовності визначається її функціональним компонентом – тимчасовою готовністю. Виникнення ж тимчасової готовності як стану

визначається довготривалою готовністю і може включати в себе її елементи. (Ф.Д.Горбов, М.Д.Левітов, Л.С.Нерсесян, В.М.Пушкін, ін.).

М.І.Дяченко і Л.О.Кандилович стверджують, що в процесі трудової діяльності проявляються як стійкі особистісні особливості людини (переконавання, погляди, риси характеру і т.п.), так і ситуативні психічні стани, пов'язані з трудовим процесом (спостережливість, зібраність, задоволення тощо). Стан готовності – це “налаштування”, активізація і підтасування можливостей особистості для успішних дій в даний момент; внутрішня налаштованість особистості на належну поведінку при виконанні навчальних і професійних завдань.

Дослідження проблеми психологічної готовності набули широкого розмаху з середини 80-х років. Досліджувались такі напрямки, як управління (проблема лідерства), міжгрупові та інтергрупові стосунки (проблема комунікабельності – деструктивності), проблеми готовності людини до роботи в нових умовах, тощо.

О.Д.Ганюшкін розглядає декілька рівнів стану психічної готовності до змагань. Перший рівень – стан повної психічної готовності, при якому всі компоненти синдрому функціонують як єдина система, адекватно і надійно. Другий рівень – стан психічної готовності, наближений до повної, при якому будь-які з компонентів синдрому проявляються недостатньо. Третій рівень – стан неповної психічної готовності, при якому відхилення в прояві компонентів синдрому є більш значними. Четвертий рівень – стан психічної неготовності.

О.П. Саннікова в своїх дослідженнях здійснила цікаву спробу узагальнити результати досліджень проблеми особистісного “начала” (професійно важливих якостей особистості). Серед власне професійних якостей автор виділяє ті, що мають, на її погляд, універсальний характер: відповідальність, самоконтроль, стривоженість, емоційна стійкість, схильність до ризику, тощо. Далі дослідниця виділяє певні властивості, притаманні, зокрема, представникам соціологічних професій (психологу, актору, педагогу, тощо). Водночас автор підсумовує, що “... величезна кількість можливих сполучень, варіаційних рис, які виділяються, робить неможливим дослідження особистості і її індивідуального становлення поза упорядкуванням їх у багаторівневу структуру особистості професіонала”.

На думку В.О. Крутецького, готовність є синтезом особливостей особистості, які визначають її здатність до діяльності. Серед цих особливостей він виділяє активне, позитивне відношення до діяльності, здатність займатися нею; ряд характерологічних рис і

стійкі інтелектуальні почуття; наявність під час діяльності сприятливих для її виконання психічних станів; певний фонд знань, вмінь, навичок у відповідній галузі; певні психологічні особливості в сенсорній і розумовій сферах, що відповідають вимогам даної діяльності. Аналізуючи готовність до правоохоронної праці, можна стверджувати, що вона включає також емоційну стійкість, що забезпечує витримку і самовитримку; професійне мислення, тобто таке мислення, яке дозволяє проникати в причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати власну діяльність, відшукувати наукове пояснення успіхів і невдач, передбачити результати роботи.

О.Г.Асмолов визначив місце і функції внутрішньої установки в структурі діяльності суб'єкта. Він розробив теорію ієрархічної природи установки як механізму стабілізації діяльності. У відповідності із об'єктивними факторами в ситуації діяльності (мотиви, ціль та умови здійснення дії) і змістом, який відкривається при вивченні діяльності у плані свідомості, виділяються чотири рівні настановлювальної регуляції діяльності людини: рівні змістової, цільової і операційної установки і рівень психофізіологічних механізмів-реалізаторів установки в діяльності. На якому б рівні і в яких би своєрідних формах не виявлялася установка, її головною функцією є те, що вона визначає стійкий, послідовний, цілеспрямований характер протікання діяльності, виступає як механізм стабілізації діяльності, який дозволяє зберегти спрямованість дій у ситуаціях, що змінюються.

Є.С.Романова розглядає готовність до професійної діяльності на двох рівнях: загальну генералізовану особистісну готовність та "спеціальну" професійну готовність і трактує це поняття як своєрідний синтез психологічних феноменів та понять на різних рівнях становлення професіонала. На її думку, говорячи про готовність в ракурсі професійної підготовки спеціаліста, необхідно врахувати і профпридатність суб'єкта до професійної діяльності, його спрямованість, професійну підготовленість, його психічні стани. Профпридатність передбачає оцінку рівня розвитку психічних функцій і професійних здібностей, доповнення їх спеціальними знаннями і особистим досвідом разом з розвитком загальної системи регуляції діяльності, формуванням систем цінностей; дозволяє говорити про підготовленість професіонала; сформованість систем мотивації і управління психічним станом, приводить до оцінки готовності професіонала до виконання конкретного професійного завдання.

М.В.Левченко дотримується думки, що готовність до навчання та трудової діяльності містять в собі дві сторони: психологічну

готовність та підготовленість. Психологічна готовність включає в себе: а) ідейно-політичну спрямованість; б) потребу у певній спеціальній діяльності і спеціальних знаннях, інтерес, любов до них; в) внутрішнє прийняття вимог діяльності; г) усвідомлення відповідності своїх особистих якостей вимогам діяльності; д) усвідомлену мотивацію особистих прагнень до даної спеціальності. Підготовленість включає в себе: а) глибоке знання наук, певний рівень розвитку; б) підготовленість у певній сфері знань; в) обізнаність у професійній діяльності, знання вимог спеціальності до особистих якостей і здібностей; г) уміння вчитися; д) морально-психологічну підготовленість.

На думку Л.В.Кондрашової, професійна готовність передбачає високий рівень виконання професійних дій, який неможливий без певного рівня сформованості морально-психологічної готовності випускників вищої школи. Без певного рівня розвитку морально-психологічної готовності не можна досягти якісних змін в професійній готовності спеціаліста, забезпечити творче виконання ним своїх професійних функцій і обов'язків. Моральний і психологічний аспекти розглядаються автором у тісному взаємозв'язку. Моральна сторона цього поняття характеризується комплексом якостей особистості, серед яких важливе місце займають: громадянськість, потреба працювати з повною віддачею сил на благо суспільства, почуття обов'язку, відповідальність, самостійність, наполегливість в досягненні поставлених завдань і мети, творче виконання професійних функцій, психологічний аспект готовності передбачає усвідомлення специфіки обраної професії і особистісної придатності до виконання її функцій, намагання як найкраще оволодіти нею.

У дослідженнях готовності до того чи іншого виду діяльності обов'язково має місце структурний аналіз самої діяльності. Стосовно навчально-творчої діяльності В.Г.Андреев виділив такі компоненти – “блоки” творчих здібностей особистості студента: 1) мотиваційно-творча активність і спрямованість особистості; 2) інтелектуально-логічні здібності особистості, 3) інтелектуально-евристичні, інтуїтивні здібності; 4) моральні якості, які сприяють успішній навчально-творчій діяльності; 5) здібність до самоуправління особистості в навчально-творчій діяльності; 6) комунікативно-творчі здібності; 7) естетичні якості особистості, які сприяють навчально-творчій діяльності; 8) індивідуальні властивості, які сприяють успішній навчально-творчій діяльності.

Психологія формування готовності до професійної діяльності вивчалася багатьма українськими дослідниками, зокрема Г.О.Баллом, Г.С.Костюком, В.О.Моляко, М.Л.Смульсон та ін. Вони

прийшли до висновку, що основою професійної готовності виступає комплексна здібність до діяльності певного типу. Г.О.Балл, П.С. Перепелиця в своїх дослідженнях вказують на те, що основу формування готовності до професійної діяльності слід вбачати не в розвитку операційно-технічних умінь та навичок, а в опорі на такий визначальний параметр готовності, як “комплексна здібність”. Вона розглядається авторами як утворення, що складається з мотиваційної (схильність до певної діяльності) та інструментальної (інтелектуальні та емоційні механізми регуляції діяльності) сторін.

Значна увага дослідників зосереджена на вивченні процесу професійного становлення майбутнього правоохоронця, організації психологічної підготовки до правоохоронної праці в умовах навчального закладу. З одного боку, професіоналізм – це інтегральна якість, властивість особистості, що формується у спілкуванні і діяльності, а з другого – це процес і результат спілкування та діяльності. Можна визначити такі прояви готовності фахівця: позитивне ставлення до праці, певний рівень оволодіння професійними знаннями, вміннями та навичками, самостійність у розв’язанні професійних завдань, моральні риси особистості, розвиток здібностей до оперативної роботи, наявність професійної спрямованості особистості. Формування психологічної готовності має здійснюватись шляхом розвитку всіх структурних компонентів даної готовності в умовах спеціально організованого навчання, яке спрямоване не тільки на оволодіння теоретичними знаннями і практичними вміннями, а й на вдосконалення психічних процесів, формування професійно важливих якостей.

Успішність професійної підготовки курсантів правоохоронних навчальних закладів має визначатися на кількох рівнях:

- предметному – засвоєння певної суми знань;
- операційному – формування вмій, навичок практичної правоохоронної діяльності;
- емоційному – формування особистісного ставлення до законності, правових суспільних норм, сприймання їх як власної цінності.

Важливою для виявлення і розуміння психологічних детермінант підготовки майбутніх спеціалістів до професійної діяльності є теорія самоактуалізації (за К. Роджерсом і А. Маслоу). Дослідження особливостей формування професійної готовності не можливе без аналізу структури самої діяльності, урахування визначального впливу умов протікання професійної діяльності на зміст і структуру готовності спеціаліста до даного виду роботи. В.О. Моляко зазначає, що “формування психологічної готовності

до праці повинне бути спрямоване на професійний рівень діяльності як на певний орієнтир, еталон майбутньої роботи, тобто і сам процес допрофесійної підготовки слід пов'язувати із виконанням не тільки професійних завдань, а й обов'язково таких, що є максимально наближеними до реальних виробничих умов.”

Особливий інтерес викликають дослідження, що стосуються шляхів (методів, прийомів) формування готовності студентів і критеріїв (показників) її виміру (оцінювання). Як довготривалий процес психологічна готовність формується за допомогою низки заходів: моделювання відповідної діяльності, складання професіограм, узагальнення експертних характеристик, дискусій, ігрових методів, лекційних і практичних занять тощо, а також формування готовності до роботи в складних (екстремальних, нештатних) умовах діяльності.

Теоретичною засадою, що мала б забезпечити розв'язання висунутих вимог, є принцип діяльнісного підходу, оскільки, лише на базі принципу діяльності, на думку більшості психологів, з'являється можливість досліджувати активність не лише як інтелектуальний розвиток людини, але і розвиток її як особистості. У відповідності з антропоцентричним, особистісно-орієнтованим підходом до проблеми професійної підготовки майбутніх спеціалістів цей процес розглядається О.П. Федик через “призму вивчення: особистісних характеристик студента в групі, його здібностей і якостей; рівня домагань студента, системи його ціннісних орієнтацій, мотивів, соціальних установок; його міжособистісних стосунків у групі, з метою визначення впливу самооцінки особистості в її професіональному становленні; взаємозв'язку психологічної готовності студента з його професійним становленням.

Професійне становлення правоохоронця є складним і тривалим процесом. Однією з умов забезпечення його ефективності виступає формування психологічної готовності до правоохоронної праці. Оскільки процес оптимізації навчальної роботи курсантів певною мірою стримується фактом індивідуальних відмінностей за низкою здатностей, які суттєво зумовлюють перебіг і рівень досягнення курсантом належного рівня професійної готовності, виникає проблема в попередній оцінці відповідних потенцій майбутнього фахівця ще на етапі його довузівського навчання. До проблеми прогнозування професійної діяльності спеціаліста зверталися Б.М. Андрієвський, В.А. Богданов, О.О. Бодальов, І.П. Волков, Б.С. Гершунський, І.А. Жданов, Л.Л. Кондрашова, Г.В. Лазутіна, М.М. Обозов, Л.П. Овсянецька, Є.І. Пронін, С.В. Приходнюк, Л.А. Регуш, Л.Г. Семушина, Є.С. Смирнова та ін. Накопичений

досвід уможливлує, на думку окремих авторів, використання цієї метою параметрів кількісного і якісного характеру. Серед численних чинників та існуючих недоліків у системі вузівської підготовки майбутніх правоохоронців чи не найголовнішою є проблема створення такої моделі особистості, яка відповідала б реаліям сьогодення, сучасним вимогам, що ставляться до навчання і виховання майбутнього спеціаліста. Стан розробки питання психологічної підготовки в правоохоронних вузах в багатьох дослідників викликає серйозне занепокоєння. Конвеєрне навчання, з орієнтацією на середнього курсанта, сприяє відтворенню особистості правоохоронця, який неспроможний вирішувати нестандартні професійні завдання. Нові вимоги до якості підготовки правоохоронця знайшли відображення в змістові і формах організації навчально-виховного процесу курсантів правоохоронних навчальних закладів, зокрема, в активній діяльності психологічних служб ВНЗ, у побудові курсів, спрямованих на формування у студента професійної спрямованості особистості. Внаслідок зрушень, що позначилися в моделях навчання і підготовки майбутніх спеціалістів, відбуваються суттєві зміни в цінностях, формах, методах освіти, її провідними цінностями стають: гуманізм взаємовідносин, свобода самовиявлення, культивування індивідуальності, творче самовиявлення тощо. Активно розвиваються емоційно-комунікативні способи інтенсивно-ігрового навчання, що забезпечують корегувальний, психорозвивальний ефект розкриття, особистісно-творчого потенціалу студента в процесі його підготовки до правоохоронної діяльності в певному соціальному мікросередовищі, в якому доцільно врахувати такі умови: створення атмосфери поваги серед учасників взаємодії; використання досвіду і знань учасників взаємодії; формування творчого, практично орієнтованого мислення; урахування рівня готовності до навчання, активності і самостійності; забезпечення співпраці, співучасті, співрозуміння педагогів і курсантів.

Отже, аналіз психологічних досліджень дозволяє зробити висновок: більшість вчених стоять приблизно на однакових позиціях щодо формування психологічної готовності до професійної діяльності, вказуючи на важливість професійної мотивації, загальних і спеціальних знань, професійних вмінь і навичок, професійно важливих властивостей особистості. Готовність до правоохоронної діяльності передбачає утворення таких необхідних відносин, установок, професіоналізму, властивостей і якостей особистості, які забезпечують можливість майбутньому фахівцю свідомо і добросовісно, зі знанням справи виконувати свої професійні

функції. Феномен психологічної готовності, функціонуючи в руслі окремого аспекту професійної діяльності і будучи обумовленим диференціацією завдань в рамках цього аспекту, має у кожному випадку конкретний специфічний прояв та структуру. Теоретичні положення М.І.Дяченко, Л.О.Кандибович, Г.С.Костюка, М.В.Левченко, С.Д.Максименко, О.І.Мешко, В.О.Моляко, О.Г.Мороза, Д.Ф.Ніколенко трактують готовність до професійної діяльності як інтегральне утворення особистості фахівця, яке є результатом підготовки до конкретного аспекту цієї діяльності і поєднує в собі когнітивний, операційно-дійовий, мотиваційний, емоційно-вольовий компоненти, а також: знання, вміння, навички, особистісні якості, адекватні вимогам діяльності. Автори по-різному висвітлюють процес формування психологічної готовності, залежно від специфіки діяльності, до якої здійснюється підготовка спеціаліста. Спільним у всіх дослідженнях є те, що компонентна структура готовності визначається структурою конкретної діяльності. Кожен із компонентів у різних моделях має своє специфічне навантаження. Формування психологічної готовності здійснюється шляхом формування усіх її компонентів, при домінуючій ролі того, чи іншого компонента, залежно від виду діяльності, в умовах спеціально організованого навчання, що спрямоване на оволодіння теоретичними знаннями, практичними вміннями, розвиток функціональних процесів.

Список використаних джерел

1. Активні форми навчання студентів: Методичні рекомендації. Упорядник Г.А.Цвікальська, О.В.Малін. – К.: ІРУМК, 1990.
2. Балл Г.О. Формування готовності до професійної праці у контексті гуманізації освіти //Психологічні аспекти гуманізації освіти. Книга для педагога /Г.О.Балл, П.С.Перепелиця; за ред. Г.О.Балла. – Київ-Рівне, 1996.
3. Костюк Г.С. Професійне самовизначення як фактор формування особистості /Г.С.Костюк. – К.: Рад. школа, 1967. – №3. – С.17-18.
4. Методологические проблемы развития педагогической науки / Под ред. П.Р.Аутова и др. – М.:Педагогика,1985. – 236 с.
5. Моляко В.А. Психологическая готовность к труду на современном производстве /В.А.Моляко, М.Л.Смульсон. – Киев, 1985. – 14 с.
6. Моляко В.О. Психологічна готовність до творчої праці / В.О.Моляко. – К.: Знання, 1989. – 48 с.
7. Побірченко Н.А. Формування особистісної готовності учнів загальноосвітньої школи до підприємницької діяльності/ Н.А.Побірченко. – К.: Знання, 1999. – 286 с.

8. Смутьсон М.Л. Выявление психологической готовности к овладению профессией в УПК // Вопросы психологии. – 1985. – №5. – С.92-93.

Forming of students' psychological preparing to future law-enforcement activity is considered in aspects of problems of psychological science, deals with the properties of personality, its mental conditions, potential possibilities, stipulating success of professional activity.

Keywords: psychological readiness, professional activities, future law enforcement officers, personality, mental states.

Отримано: 17.01.2012 р.

УДК 159.922.32: 923.2

Ю.Я.Карпюк

Вплив християнської моралі на ціннісно-орієнтаційну сферу молодших школярів в умовах католицької та звичайної загальноосвітньої школи

У статті розкрито деякі концептуальні особливості у підході до вивчення результатів формуючого впливу засобами християнської моралі на ціннісно-орієнтаційну сферу учнів. Автором представлено різноманітні емпіричні дані, зібрані на вибірці учнів різного віку Католицької школи та звичайних загальноосвітніх шкіл. Оскільки сама атмосфера Католицької школи, її культурно-освітній і комунікативний простір пов'язаний з утвердженням основ християнської моралі, то процес цілеспрямованого впливу на ціннісно-орієнтаційну сферу учня розпочинається з перших днів його перебування у школі. Внаслідок проведеного порівняльного аналізу показників "зрізу самосвідомості", робиться висновок про те, що умови Католицької школи є набагато сприятливіші для здійснення цілеспрямованого впливу на сферу самосвідомості учня.

Ключові слова: християнська мораль (цінності), ціннісно-орієнтаційна сфера, ціннісне ставлення.

В статье раскрыты некоторые концептуальные особенности в подходе к изучению результатов формирующего влияния средствами християнской морали на ценностно-ориентационную сферу учеников. Автором